

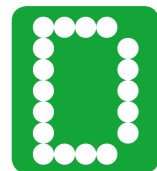
Daan Roosegaarde: 'Als het over landschap gaat denken veel mensen dat de overheid dat wel regelt. Onzin, de openbare ruimte is van ons allemaal'

In een nieuwe serie **Spraakmakers** gaat Verkeerskunde op zoek naar 'nieuwe denkers'.
Deel 2: Daan Roosegaarde

Daan Roosegaarde verkent met zijn kunst de relatie tussen mens, technologie en ruimte en laat zich daarbij niet begrenzen. Vernieuwen loopt als een rode draad door zijn werk. 'Niemand wil star blijven vasthouden aan het oude, maar in de praktijk gebeurt het nog te vaak.'

MARIEKE HUT EN NETTIE BAKKER, VERKEERSKUNDE

'WE MAKEN DINGEN DIE EIGENLIJK NIET HOREN TE KUNNEN'

aan Roosegaarde is hot. De 34-jarige kunstenaar en ondernemer is de oprichter van ontwerpstudio Roosegaarde, met vestigingen in Nederland en Shanghai. Hij ontving onderscheidingen als de Dutch Design Award, Design for Asia Award en Innovative Practice Award. Samen met bouwbedrijf Heijmans werkt hij aan infrastructurele projecten als Smart Highway, de slimme snelweg van morgen. Morgen? Eigenlijk al van nu. Want de ideeën zijn er, en ook de technische mogelijkheden om de weg duurzaam en interactief te maken door slimme verlichting, energie oogsten en verkeerstekens die zich aanpassen aan de wegsituatie. Met designs als Glow-in-the-dark Belijning, Dynamische Verf, Interactief Licht en Electric Priority Lane zijn de Nederlandse weg en het fietspad uitstekend te innoveren. Over enkele maanden rijden we over de eerste slimme snelwegen, zo stellen Roosegaarde en Heijmans; ontwerper en wegebouwer die gezamenlijk vorm geven aan hun wens het landschap interactief en duurzaam te herinrichten. Ook voor deze ongebruikelijke samenwerking ontvingen ze al een prijs: de Accenture Innovation Award 2013.

Heeft Roosegaarde wel tijd voor nóg een interview en belemmert alle media-aandacht hem

niet in zijn creativiteit? Ja en nee. Het liefst sluit hij zich op in zijn ontwerpstudio, maar een interview via Skype leidt hem niet te veel af en ondertussen kan de fotograaf een indruk geven van zijn werkomgeving. Interviews zijn ook goed, zegt Roosegaarde. 'Vertellen over mijn werk is evenzeer een vorm van kennis en inspiratie delen.'

U bent via Heijmans betrokken bij infrastructuur voor mobiliteit. Moeten kunstenaars vaker acteren als medearchitect van de samenleving?

'Ja, ik denk het wel. Iets wat een pragmatisch doel heeft, zoals een veilige weg, kan ook heel poëtisch worden. Heijmans en ik zijn vooral gefascineerd door het maken en bouwen van dingen en vroegen ons tegelijkertijd af waarom bouwprojecten in eerste instantie vaak om prijs draaien. Waarom kan een weg niet poëtisch zijn of duurzaam of veiliger of mooier, en moet de prijs bepalend of belemmerend zijn? Samen zijn we projecten op die manier gaan benaderen en aanpakken.'

'Het Nederlandse landschap is functioneel en moet dat ook zijn, zeker als we onder zeeniveau willen leven. Maar ik vind het wel belangrijk om meer creativiteit in het landschap te brengen. Neem Kinderdijk (een dorp in Zuid-Hol-

land dat in de 18e eeuw met poldermolens werd beschermd tegen het water, red.), de lokale molens waren destijds een puur functionele zet om het waterniveau op peil te houden. Nu is het een cultureel erfgoed waar honderden mensen per dag heen gaan om hun trouwfoto's te maken. Zo zitten heel veel verborgen kwaliteiten in het landschap die we voor lief nemen. Doodzonde, daar wil ik verandering in brengen.'

We moeten ons weer gekoppeld voelen

'Ik denk wel dat het daarbij relevant is om landschappen te maken die toekomstgericht zijn. Er is techniek nodig die gaat over energie, over interactiviteit; techniek die op je reageert. Want uiteindelijk is het allerbelangrijkste dat we een relatie voelen met de ruimte waarin jij en ik ons dagelijks leven leiden. Dat we ons weer gekoppeld voelen. Als het over landschap gaat, denken veel mensen dat de overheid dat wel regelt. Dat is niet zo, de openbare ruimte is van ons allemaal.'

'Nadat we als studio zo'n vier, vijf grote werken hadden opgeleverd ontstond het verlangen de dialoog met de bouwers aan te gaan. Ik was al bezig met Smart Highway naar aanleiding van mijn 'sustainable dancefloor', een vloer die energie opwekt als je erop danst. Vanaf dat moment

ben ik ook aan de openbare ruimte gaan denken. Een snelweg is één van onze grote openbare ruimtes, ook al wordt die door velen niet als zodanig beschouwd. Wegen bepalen ons landschap enorm. Wij maakten een 'artist impression' van onze Smart Highway. Toen wegebouwer Heijmans die zag, hingen ze meteen aan de lijn, 'we willen daar eens verder over praten'. Dat hebben we dus gedaan ...'

U maakt toegepaste kunst. In hoeverre wilt of kunt u zich daarbij houden aan regels van bijvoorbeeld de overheid?

'De hele aanbestedingswereld binnen de overheid en bijvoorbeeld bouwbedrijven is ontzettend stug, een conservatieve wereld. Wat overigens niet betekent dat er niet heel veel liefde en vakmanschap in die organisaties en bedrijven zit, begrijp me niet verkeerd. Wel denk ik

dat het conservatisme die liefde en die kunde in de weg zit.'

'Overheden en bouwers maken uiteindelijk het Nederlandse landschap waar ik elke dag doorheen rijd. Ik vind het geweldig te begrijpen waarom iets eruitziet zoals het doet en me af te vragen of dat ook anders kan. En zo ja, hoe dan? Je moet eerst begrijpen, dan pas veranderen. Dat zorgt dat een verbouwing of de bouw van iets nieuws geen declaratie wordt, maar een hervorming. En zoek de partij die dat het best kan ontwerpen en/of uitvoeren – niet degene die het goedkoopst iets kan doen en misschien maar enigszins in de buurt van je idee komt. De actuele aanbestedingstrajecten kunnen innovatietrajecten vermorzelen. Projecten moeten op een andere manier worden benoemd en gedelegeerd. Ik denk dat Smart Highway die discussie wel versnelt. Dat vind ik ook een grote verdienste van het project.' 'Wij zeggen 'nee' wanneer partijen met ons via een aanbestedingsprocedure willen samenwerken. Dat is voor mij geen uitgangspunt. Dan denk je ook niet op de lange termijn, dan kijk je alleen maar wat het resultaat nu is voor je kas.'

'Er zit veel liefde in vakmanschap in organisaties. Conservatisme zit die liefde en kunde in de weg'

'Ik hoop dat creativiteit en vakmanschap naar een hoger niveau kunnen worden getild door zaken als aanbestedingen te vergeten. In India en China kun je straks alles goedkoper laten maken, daar gaan we het niet van winnen. Ik wil kunst, creativiteit en innovativiteit en het 'buiten de kaders' inbrengen. Ik heb nog niemand meegemaakt die zei 'ik wil geen innovatie'. Iedereen wil wel vernieuwend bezig zijn, maar het is door procedures vaak lastig dat ook echt te kunnen zijn. Vrijheid en creativiteit moet je niet wegmanagen. Dat doen we vaak wel en daarmee doen we onszelf tekort, als Nederland, als Europa. Verandering brengen in al die regels is eng voor de gevestigde orde,

FOTO'S: ANWB/AVD

'Iedereen is voor innovatie. Maar als niemand wat onderneemt, verandert er natuurlijk niets'

dat snap ik. Maar een kentering zie ik op vrij korte termijn toch wel gebeuren.'

Beschouwt u de verwachte kentering als een resultaat van 'Nieuw denken'?

'Je moet wat mij betreft een beetje oppassen met denken in termen van 'oud' en 'nieuw', er is geen harde scheidslijn. Wel belangrijk is dat we anders moeten gaan kijken. Het gaat er veel

meer om te beseffen dat regels van vroeger nu niet meer of anders gelden. Dat de realiteit is veranderd. Als je je daar bewust van bent, kun je er mee omgaan en er op inspelen.'

'De 'oude' wereld gaat voor mij vooral over economie en energie. Dat Rijkswaterstaat om 21.00 uur de lantarenpalen uitzet om geld te besparen, is voor mij een goed voorbeeld van dat het oude niet meer werkt maar het nieuwe nog onduidelijk is. De 'nieuwe' wereld gaat over het delen van informatie, over het koppelen van partijen waar je in eerste instantie misschien niet eens aan dacht maar die elkaar juist blijken te versterken. Inderdaad, zoals wegenbouw en kunst. Koppelingen die een paar jaar geleden nog ondenkbaar waren, maar nu steeds vaker gebeuren omdat ze hun vruchten blijken af te werpen. En het gaat dan over nadenken hoe we met energie omgaan en wat we van de natuur kunnen leren om dat interactieve en duurzame landschap te maken.'

'Ik heb uiteraard geen glazen bol en ik zwaai de scepter ook niet, maar het gaat nu over zaken die we echt samen moeten gaan bepalen, over collectieve beslissingen. Voorop staat dat het moet gaan om waarde in plaats van wat het kost, om gebruik in plaats van bezit en om de noodzaak tot verandering. Die sense of urgency was er een paar jaar geleden nog niet echt, nu zie ik dat veel meer mensen en bedrijven die noodzaak tot veranderen wel voelen. 'De openbare ruimte is van ons allemaal en

'Vrijheid en creativiteit moet je niet wegmanagen'

zou een product moeten zijn van engineering, creativiteit en commercie. Het is daarom goed om ook dan buiten de kaders om te denken. Wij als kunstenaars gaan met andere partijen zoals de overheid het gesprek aan om dingen te realiseren die eigenlijk niet horen te kunnen, dat maakt het spannend.'

Ziet u de smart highway als opmaat voor een smart city?

'Ik heb niet zoveel met die terminologie, ik wil waken voor een soort utopisch verhaal. Smart cities gaan niet alleen om techniek maar ook om vragen over voedsel, afval en smog en hoe we daar een oplossing voor vinden. 'Slimme steden' zijn een optelsom van verschillende innovaties op verschillende gebieden. Je kunt een oplossing of toepassing in diverse contexten of culturen weer op een andere manier inzetten. Dat is ook goed, je moet de vrijheid erin houden anders creëer je robotsteden. Dat kan niet de bedoeling zijn. We moeten van elkaar leren, met elkaar in discussie blijven. Alleen dan kunnen we echt innoveren en zorgen voor een toekomst waarin iedereen zich verbonden voelt.' ←

Daan Roosegaarde over:

WEG VAN HET BEELDSCHERM

Ik wil nieuwe plekken en ervaringen creëren die je niet kunt downloaden maar waar je echt naar toe moet. Techniek en kunst die mensen weghaalt achter hun computer en hen de ruimte om hen heen weer echt laat beleven. We zijn allemaal onderdeel van die ruimte, dat landschap, we moeten ervoor waken dat het een papieren formaliteit wordt die de overheid wel afhandelt. We hebben de openbare ruimte nodig, om ons te verplaatsen bijvoorbeeld, het is tijd deze weer te herontdekken en te waarderen.

DUNE

Dune is een interactief landschap dat bestaat uit LED-lampen die reageren op aanraking en geluid. De kijker en het landschap worden zo als het ware een. Het is kunst die mensen op een heel toegankelijke maar ook spannende manier laat voelen hoe het is om gekoppeld te zijn. Veel mensen vinden het eng om de lampen aan te raken, maar als ze het eenmaal doen, genieten ze van de beleving.

SMOGZUIGER

Met mijn smogzuiger wil ik de smog in de parken in de stad te lijf te gaan, de vuile deeltjes op de grond laten neerslaan, waar je ze vervolgens kan opzuigen. We werken er in Beijing aan om het in praktijk te brengen:

een smogvrij park waarin je techniek gebruikt om plekken weer leefbaar en menselijker te maken, dat fascineert mij.

ONTWERPWIJZEN

Die heb ik nog volop. Ik wil graag

omgevingen met korte bewegingen herinrichten. Plekken waar mensen snel weer doorgaan maar zich toch heel even thuis voelen, zoals een Centraal Station.

Het landschap Dune dat reageert op geluid en aanraking